

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

УДК 373.5.016:78[:159.922.72

Строгаль Т. Ю.

Розвиток емоційного інтелекту старших підлітків в умовах навчання в закладах загальної середньої освіти

Проаналізовано теоретичні та практичні надбання вітчизняних та зарубіжних науковців з проблеми дослідження, виокремлено основні техніки арт-терапії, які можуть застосовуватись в освітньому середовищі при роботі зі старшими підлітками. Доведено, що емоційний інтелект можна розвивати через вербальне та невербальне спілкування, відповідно підібравши техніки арт-терапії та розробивши програму щодо їх застосування в освітньому просторі. Практичний концепт розкривається завдяки використанню педагогічного потенціалу арт-терапевтичного комплексу методів, його застосуванню в навчальному процесі під час опанування підлітками музичним мистецтвом на уроках музики в загальноосвітній школі. Це дозволяє досягти мети, що полягає у розвитку емоційного інтелекту старших підлітків засобами арт-терапії в умовах навчання в закладах загальної середньої освіти. У висновках зазначається, що розвитку емоційного інтелекту у підлітків найкраще сприяють техніки мовної креативності, танцювально-рухової терапії, ізотерапії в поєднанні з доцільно підібраним музичним матеріалом.

Ключові слова: арт-терапія; інтегровані уроки мистецтва; емоційний відгук; естетичні переживання; сприйняття музики.

Вимоги сучасного суспільства до випускника загальноосвітньої школи значно змінились за останні десятиліття. Поряд із загальним рівнем знань та умінь, які учень набуває під час навчання, на перше місце виходять рівень соціального та емоційного інтелекту, загальний рівень культури, здатність до критичного мислення, вміння швидко адаптуватись у стресових ситуаціях.

Концептуальні положення НУШ (Нової української школи) передбачають оволодіння низкою базових компетентностей, серед яких чільне місце посідають соціальні і громадянські компетентності. Вони передбачають оволодіння тими формами поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, уміння працювати з іншими, досягати результату, попереджати та розв'язувати конфлікти, знаходити компромісні рішення.

Випускнику ЗЗСО (закладу загальної середньої освіти) вже не достатньо мати високий рівень знань з різних предметів для подальшого успішного життя – потрібно вміти застосовувати набуті вміння в різних ситуаціях. Цьому значно може посприяти високий рівень емоційного інтелекту, який розвивається найкраще саме у старшому підлітковому віці. Оскільки на перший план у старших підлітків виходить спілкування (вербальне та невербальне), саме через нього ми будемо формувати емоційний інтелект означеної вікової категорії.

Значне місце в житті старшого підлітка сьогодні посідає музика. Важко уявити собі сучасного учня 7-9 класу, який не має музичних вподобань – музика звучить у їхніх спільнотах постійно – на перервах, в позаурочний час, вдома. Цьому значною мірою сприяє наявність у підлітків різноманітних гаджетів та безлімітний internet. Проте відсутність спільних естетичних ідеалів у старших підлітків, стрімкий розвиток музичної індустрії сприяють розшаруванню цієї аудиторії за музичними вподобаннями, а також диференціації в підходах до розуміння ролі та значення музичного мистецтва в їхньому житті. Все це утруднює формування в учнів емоційного інтелекту і штовхає молодих науковців на пошуки нових шляхів розвитку означеного феномену в умовах навчання старших підлітків в ЗЗСО.

Мета статті – описати новітні підходи щодо розвитку емоційного інтелекту старших підлітків через поєднання різних видів мистецтва та технік арт-терапії на уроках мистецтва.

Проблеми навчання підлітків мистецтву теоретично та емпірично досліджували В. Березан, В. Бриліна, А. Виногородський, С. Прокоф'єва-Акопова та ін. Значна частина дослідників приділяла увагу підлітковим субкультурам як середовищу впливу на молодь. Серед них: І. Борисов, Е. Борисова, Л. Васильєва, М. Гогуєва, А. Громов, Т. Дельцова, Н. Долгая, Ю. Драбчук, О. Євтушенко, І. Климук, С. Косарецька, О. Лаврик, С. Левікова, Д. Леонт'єв, Л. Радзіховський, С. Сергєєв, Б. Слющинський, М. Соколов, В. Стрельцов та інші. Навчання музики в школі в зазначеному аспекті досліджували Е. Абдулін, Ю. Алієв, Л. Безбородова, А. Виноградова та ін.

Застосування арт-терапії в роботі з підлітками активно досліджують У. Баєр, К. Мартінсоне, О. Копитін, Н. Роджерс. Питання музичної психотерапії та її впливу на емоційну сферу підлітків знайшли своє висвітлення в роботах О. Антонова-Турченко, В. Бурунчанова, П. Дробот, С. Вишегородцева, С. Грофа, В. Драганчук, Е. Заїки, В. Калошина, Е. Лобанової, Б. Любан-Плоци, А. Менегетті, В. Петрушина, Г. Побережної, В. Пушкар, О. Ромаєвої та інших. Використання арт-терапії в освіті висвітлено в працях О. Вознесенської, Л. Лебєдевої, Е. Медведєвої, Л. Рапацької, О. Сороки, Я. Титаренко, К. Уелсбі та інших.

Проте розвиток емоційного інтелекту старших підлітків на уроках мистецтва на сьогодні не досліджений.

На думку сучасних науковців, педагогічний вплив мистецтва на особистість підлітка значно посилюється за умови осягнення спільності між окремими видами художньої творчості. Оскільки музика є «наймоційнішим видом мистецтва» (Г. Падалка), то можемо припустити, що й емоційний інтелект розвивається через музику найкраще. На думку Н. Гаріпової, актуалізований досвід особистості «дарований» їй в емоціях. Тому автор вважає можливим переважно емоційне осягнення музики, яке, однак, завжди усвідомлене. Воно є характерним для тих людей, життєвий досвід яких багатогранний. На думку Н. Гаріпової, в такому випадку музика слугує джерелом переживань, ніби зливаючись з оточуючим світом. За цими здавалось би чисто музичними емоціями стоїть весь життєвий досвід людини, а сама емоція підіймається до рівня абстрактної думки [3].

Як зазначає М. Смірнов, сприйняття музики засноване на активному пробудженні у слухача його емоцій, думок, світосприйняття. Музика пробуджує в людині асоціації, які черпаються з її особистого життя, всі почуття та переживання, які уже входять в її досвід. Світ слухача є важливою складовою частиною світу композитора. Він зауважує, що «ізолюваного, чистого сприйняття не існує, воно незмінно визначається особистісним досвідом» [10, с. 8-9]. Саме тому емоційна реакція на твір мистецтва викликається відкритістю людини, наявністю власного досвіду переживання певних емоцій, входженням людини у певний стан, настрої, що відповідає музиці. Таким чином, людина резонує з твором мистецтва, пропускаючи через себе енергетику самого твору.

Емоційний інтелект – здатність до розуміння своїх та чужих емоцій, а також управління ними [1, с. 47]. Як зазначає автор, сенситивним періодом для розвитку емоційного інтелекту є саме підлітковий вік, психологічними новоутвореннями якого є розвиток емоційної та інтелектуальної сфери. Сукупністю когнітивних здібностей до ідентифікації та розуміння й управління емоціями – так розуміли це поняття піонери в галузі дослідження емоційного інтелекту Дж. Майєр та П. Саловей. За теорією Д. Гоулмена, виділяють п'ять компонентів емоційного інтелекту: самосвідомість, самоконтроль, емпатія, навички стосунків, мотивація. Рівень самосвідомості та самоконтролю в підлітковому віці ще досить низький, проте емпатію, навички стосунків та мотивацію можна в цей період активно розвивати. Цікавим з нашої точки зору є висловлювання цього ж автора, який зазначає, що ми (педагоги, психологи) надаємо великого значення розумному – тому, що вимірюється коефіцієнтом розумового розвитку, – в людському житті. На краще, а чи на гірше, але інтелект може виявитись безпомічним, якщо владу захоплять емоції [4]. Відомо, що сьогодні рівень

емоційного інтелекту часто визначають роботодавці при прийомі на роботу. Проте формування його відбувається саме в підлітковому віці, а розвиток – упродовж усього життя.

Сучасний урок мистецтва передбачає застосування різних видів мистецтва в одній площині для досягнення мети уроку (здобуття відповідного рівня знань, умінь та навичок). Однак, емоційна складова на уроках мистецтва є обов'язковою. Підсилити емоційність уроку музичного мистецтва можна і через поєднання різних видів мистецтв на одному уроці, адже «різні види мистецтва роблять урок емоційнішим» [5, с. 41].

Інтегрований урок (на відміну від використання міжпредметних зв'язків) дає змогу учневі комплексно засвоювати та накопичувати знання й уміння. Вчитель музичного мистецтва формує стійкий інтерес учнів до мистецтва, що є надійним засобом їх інтелектуального та творчого розвитку. Інтегровані уроки апелюють до численних асоціацій підлітків, передбачають активний емоційний відгук, сприяють цілісному та гармонійному сприйняттю навколишньої дійсності. Такі уроки дають можливість розкрити таланти кожного окремого учня, підібрати відповідні завдання, знайти до кожного індивідуальний підхід. Це є основою особистісно-зорієнтованого підходу, адже кожен учень може показувати результати власного навчання різними шляхами (через створення різних творчих продуктів) та залучаючи учнів до різних видів навчальної діяльності на уроці музичного мистецтва.

Сьогодні педагоги говорять про емоційне осягнення музики, переживання, акцентуючи увагу підлітків на емоційно-почуттєвій сфері. Проте, не маючи достатньо інструментів, аби розвивати емоційний інтелект, не приділяють йому достатньої уваги.

Оскільки підлітки приходять на урок музики з уже наявним досвідом спілкування з творами мистецтва, мають власні музичні вподобання, досвід спілкування переважно із сучасною музикою різних напрямків, вчитель музичного мистецтва повинен це враховувати. Проявляючи бажання зрозуміти, що саме підліток шукає в музиці, в мистецтві загалом, які емоції та почуття є актуальними для нього, вчитель музичного мистецтва буде містком, який може слугувати переходом від мистецтва сучасного до «мистецтва вічного».

«Сприйняття музики, писав Б. Теплов, — можливе тільки в контексті інших засобів пізнання, що виходять за межі музики» [12]. Словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення) допомагають розкрити зміст творів, готують до усвідомленого їх виконання, скеровують естетичні переживання учнів. Проте варто зазначити, що учень не завжди може висловити враження від знайомства з твором мистецтва словами. Іноді важко описати власні почуття, проте можна їх висловити в малюнку, танці або ж трансформувати в інший вид мистецтва. У цьому можуть допомогти арт-терапевтичні методи.

Для розвитку емоційного інтелекту старших підлітків важливим є не лише вміння говорити про твір мистецтва, висловлювати власні враження від прослуханого та побаченого, а й вміння під час естетичної оцінки входити в резонанс з твором мистецтва, вираження власних почуттів від нього через інші види творчості. Використовуючи арт-терапевтичні методи, можна долучати учнів до створення казки (бібліотерапія, казкотерапія), вираження переживань через рух (елементи рухової імпровізації, танцювально-рухових елементів танцювальної терапії) і малюнок (створення візуальних образів засобами ізотерапії) тощо для формування в учнів необхідних навичок [2; 11].

В сучасній шкільній методиці навчання музики велика роль приділяється нагромадженню знань про музику, а не чуттєвому її проживанню, не духовному осягненню музики, а інтелектуальному. Так поступово практично нівелюється роль емоційної складової у навчанні, адже вчителю на питання «чи сподобався вам твір?» – яке вони задають, здебільшого, в молодших класах, – учні мають відповісти не про свої емоції та переживання, а звести все до логічної відповіді на питання «чому?». Як зазначає А. Перепелиця на відкритих тренінгах для психологів та педагогів, особистість учня, його емоційне та духовне становлення – основа музичного виховання. Рух цим шляхом можливий лише за умови емоційного контакту, емоційного проживання музики [8; 9; 13]. Для набуття такої здатності недостатньо лише пасивного сприйняття музики підлітком, важливо поєднувати сприйняття,

творчість та виконання. Це стає можливим сьогодні завдяки використанню вчителем музичного мистецтва методів арт-терапії на уроках мистецтва.

Сучасні методисти радять вчителям музичного мистецтва звертати увагу на «формування в учнів уміння виявляти власні художні інтереси та потреби; уміння планувати та організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва чи самовираження через мистецтво» [7, с. 23]. Поряд із тим, автори пропонують учням – «...не боятися пропонувати нові ідеї, презентувати власні творчі досягнення; застосовувати мистецький досвід для вираження емоцій, почуттів, переживань та корекції власного емоційного стану» [7, с. 25]. Ці думки підтверджують важливість пошуку нових методів, технік та форм роботи для повноцінного розвитку особистості.

Отже, емоційний інтелект підлітка передбачає наявність двох взаємопов'язаних компонентів: *розвиток інтелектуальної сфери підлітків* (формування умінь та навичок через індивідуальну та групову роботу, виступ перед класною аудиторією та ін.) та *розвиток емоційної сфери* (особистісний зміст понять, що вивчаються, позитивний емоційний фон занять, здивування, переживання, вчування в єдності форм навчальної діяльності).

Вчителю мистецтва бажано враховувати такі психологічні характеристики підлітка, як домінуючий тип репрезентативної системи (аудіал, візуал, кінестетик), типи темпераменту (холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік), що, в свою чергу, вплине і на форми навчальної роботи, які вони оберуть. Важливою якістю, яку не можна обійти, є психологічний тип особистості (інтроверт-екстраверт), оскільки екстравертам простіше працювати в групах, а інтроверти надаватимуть перевагу індивідуальним та самостійним формам роботи.

Враховуючи вищезазначене, беручи до уваги всі перераховані умови формування емоційного інтелекту старших підлітків, пропонуємо наступні техніки арт-терапії для роботи вчителя мистецтва та практичного психолога (які можуть працювати в тісній взаємодії).

Свою ефективність у нашій практичній роботі довели техніки мовної креативності, кожна з яких можна провести за 2-3 хвилини: «Слово-жест-слово», «Алфавіт», «Іменник-прикметник-дієслово», «15 слів» [11]. Ми пропонуємо використовувати їх декілька разів на день (на різних уроках, в тому числі – на уроках мистецтва), чергуючи між собою. Практична робота зі старшими підлітками показала, що після трьох місяців застосування технік мовної креативності рівень емоційного інтелекту значно підвищився.

Показали свою дієвість техніки У. Баера «Малюнок, що супроводжується співом» [2, с. 245] та «Спільне малювання» [2, с. 172] – ці техніки дозволяють значно покращити комунікативні навички, відчувати емоційний настрій співрозмовника, що є важливою складовою емоційного інтелекту.

Позитивним впливом на розвиток емоційного інтелекту підлітків відзначились техніки танцювально-рухової терапії: саме вони дозволили підліткам потренуватись у пошуках нестандартних рішень у складних ситуаціях. До таких віднесемо «Пластичні етюди» У. Баера, «Музикант та музичний інструмент», «Танець за малюнком» (В. Козлов), техніки контактної імпровізації тощо [2; 6; 11].

Отже, усі вищеперераховані техніки у поєднанні з правильно підбраною музикою сприяють значному підвищенню емоційного інтелекту старших підлітків в умовах навчання у ЗЗСО.

Література

1. Адушкіна К. В. Развитие эмоционального интеллекта подростков в условиях учреждения дополнительного образования средствами музыкальной терапии / К. В. Адушкіна // Педагогическое образование в России. – 2015. – № 9. – С. 47-51.
2. Баер У. Творческая терапия – терапия творчеством (Теория и практика психотерапии, использующей разнообразные формы творческой активности) / У. Баер ; пер. с нем. Е. Климовой и В. Комаровой. – Москва : Класс, 2013. – 552 с.
3. Гарипова Н. М. К вопросу об эмоциональных компонентах в структуре содержания и восприятия музыки / Н. М. Гарипова // Внемузыкальные компоненты

композиторського текста : межвузовський збірник статей / Уфимський державний інститут мистецтв. – Уфа, 2002. – С. 101-117.

4. Гоулмен Д. Емоціональний інтелект / Д. Гоулмен ; пер. с англ. А. П. Исаевой. – Москва : АСТ ; Владимир : ВКТ, 2009. – 478 с.

5. Естетизація навчально-виховного процесу в основній школі засобами мистецтва : методичний посібник / за ред. Н. Є. Миропольської, О. А. Комаровської. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 160 с.

6. Козлов В.В., Гиршон А. Е., Веремеєнко Н. И. Интегративная танцевально-двигательная терапия. – Издание 2-е, расширенное и дополненное. – СПб. : Речь, 2006. – 286 с.

7. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в ХХІ столітті : аналітична доповідь / Базелюк О. В. [та ін.]; за наук. ред. Л. М. Масол. – Київ : Аура Букс, 2012. – 239 с.

8. Падалка Г. М. Творча самореалізація в мистецтві: теоретико-педагогічні аспекти / Г.М. Падалка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : збірник наукових праць. – Київ, 2015. – Вип. 18 (23). – С. 3-7.

9. Побережная Г.И. Ребенок третьего тысячелетия – дома и в школе: кн. для родителей / Г.И.Побережная. – К.: ДИА, 2012. – 192с.

10. Смирнов М. Эмоциональный мир музыки: исследование / М. Смирнов. – Москва : Музыка, 1990. – 320 с.

11. Тарарина Е. Практикум по арт-терапии: шкатулка мастера : научно-методическое пособие / Е. Тарарина. – Днепропетровск : Середняк Т. К., 2014. – 160 с.

12. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – Ленинград : Изд-во АПН РСФСР, 1947. – 335 с.

13. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання : посібник для вчителя / Н. Є. Миропольська [та ін.]. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2006. – 239 с.

Строгаль Тетяна Юрївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та історії музики факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Strohal T. Yu.

Development of emotional intelligence of senior teenagers in the conditions of studying in institutions of general secondary education

The article considers ways of development of emotional intelligence of senior teenagers in conditions of studying in institutions of general secondary education. The theoretical and practical achievements of domestic and foreign scientists on the research problem are analyzed, the basic techniques of art therapy, which can be applied in the educational environment when working with older teens, are outlined.

The graduate of the institution of general secondary education is not enough to have a high level of knowledge on various subjects for the further successful life - you need to be able to apply the acquired skills in different situations. This can greatly contribute to the high level of emotional intelligence that develops best in older adolescents.

It is proved that emotional intelligence can be developed through verbal and nonverbal communication, accordingly selecting the techniques of art therapy and developing a program for their application in the educational space.

The article suggests that emotional intelligence is developing through music the best. That is why it is possible to achieve a high level of development of the above-mentioned phenomenon in the senior teenagers at art lessons. The author proposes to conduct integrated lessons, which will allow to implement an intermodal approach in the conditions of studying in institutions of general secondary education.

The practical concept is being revealed due to implementing the pedagogical potential of art-therapeutic methods variety, as well as its implementation within the comprehensive school teaching process when teenagers grasp the musical mastery skills. This allows to achieve the goal of developing the emotional intelligence of older adolescents by means of art therapy in the conditions of study in institutions of general secondary education.

The article states that new approaches to the development of emotional intelligence of senior adolescents are based on the material of their experience of musical perception. It is proved that the emotional intelligence is most likely to be solved through a combination of different forms of art within the framework

of the intermodal approach. The author searches for new methods of combining various forms of arts and techniques of art therapy those are effective in achieving the goal.

The article states that it is best to promote the development of emotional intelligence in adolescents' language creativity techniques, dance-motor therapy, pattern therapy in conjunction with appropriately selected musical material.

Keywords: aesthetic experiences; art therapy; emotional response; integrated art lessons; perception of music.

References

1. Adushkina, K. V. (2015). Razvitie emotsionalnogo intellekta podrostkov v usloviyakh uchrezhdeniya dopolnitelnogo obrazovaniya sredstvami muzykalnoy terapii. [The development of emotional intelligence of adolescents in the conditions of supplementary education institutions by music therapy means]. *Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii, 2015, No 9*. pp. 47-51. [in Russian].
2. Baer, U. (2013). *Tvorcheskaya terapiya – terapiya tvorchestvom (Teoriya i praktika psikhoterapii, ispolzuyushchey raznoobraznye formy tvorcheskoy aktivnosti)*. [Creative Therapy – Therapy of Creative (Theory and practice of psychotherapy using various forms of creative activity)]. [Translated from German by Klimova, Ye., & Komarova, V.]. Moscow: Klassika. 552 p. [in Russian].
3. Garipova, N.M. 2002. K voprosu ob emotsionalnykh komponentakh v strukture sodержaniya i vospriyatiya muzyki. [To the question of emotional components in the structure of the content and perception of music]. *Vnemuzykalnye komponenty kompozitorskogo teksta: mezhvuzovskiy sbornik statey*. Ufa: Ufimskiy gosudarstvennyy institut iskusstv. pp. 101-117. [in Russian].
4. Goulmen, D. (2009). *Emotsionalnyy intellekt [Emotional intelligence]*. [Translated from English by Isaeva, A.P.]. Moscow: AST; Vladimir: VKT. 478 p. [in Russian].
5. Myropolska, N.Ye. (Ed.). (2013). *Estetyzatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu v osnovnii shkoli zasobamy mystetstva : metodychnyi posibnyk [An Aesthetization of Educational Process in the Basic School of Art: methodological manual]*. Kirovohrad: Imeks-LTD. 160 p. [in Ukrainian].
6. Kozlov, V.V., Girshon, A.Ye., & Veremeenko, N.I. (2006). *Integrativnaya tantsevalno-dvigatel'naya terapiya [Integrative dance and movement therapy]*. Second Edition. St. Petersburg: Rech. 286 p. [in Russian].
7. Bazeliuk, O.V., Masol, L.M. (Eds.). (2012). *Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu v XXI stolitti : analitychna dopovid [Arts education in Ukraine: development of creative potential in the XXI century: an analytical report]*. Kyiv: Aura Buks. 239 p. [in Ukrainian].
8. Padalka, H.M. (2015). Tvorchy samorealizatsiia v mystetstvi: teoretyko-pedahohichni aspekty [Creative self-realization in art: theoretical and pedagogical aspects]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Dragomanova. Seriya 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity. No 18 (23)*. Kyiv: NPU im.M.Dragomanova. pp. 3-7. [in Ukrainian].
9. Poberezhnaya, G.I. (2012). *Rebenok tretogo tysyacheletiya – doma i v shkole: kniha dlya roditeley [The Child of the Third Millennium – at Home and at School: the book for parents]*. Kyiv: DIA. 192 p. [in Russian].
10. Smirnov, M. (1990). *Emotsionalnyy mir muzyki: issledovanie [The Emotional World of Music: A Study]*. Moscow: Muzyka. 320 s. [in Russian].
11. Tararina, Ye. (2014). *Praktikum po art-terapii: shkatulka mastera : nauchno-metodicheskoe posobie [Workshop on art therapy: the master's box: the scientific and methodological manual]*. Dnepropetrovsk. 160 p. [in Russian].
12. Teplov, B.M. (1947). *Psikhologiya muzykalnykh sposobnostey [Psychology of musical abilities]*. Leningrad: Izdatel'svo APN RSFSR. 335 p. [in Russian].
13. Myropolska, N.Ye., etc. (eds.). (2006). *Uroky khudozhno-estetychnoho tsyklu v shkoli: navchannia i vykhovannia: posibnyk dlia vchytelia [Lessons of arts and aesthetic cycle in school: learning and education: teacher's guide]*. Ternopil: Navchalna knyha-Bohdan. 239 p. [in Ukrainian].

Strohal Tetiana Yuriivna, Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Senior Lecturer at the Department of Theory and Music History of the Faculty of Arts named after Anatolii Avdiievskiy, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine), **ORCID:** 0000-0002-6149-5540, tanyastrogal@gmail.com